

ÂŞIK MİNHAÇÎ

Yrd. Doç. Dr. Doğan KAYA

Sivas - 1994

Âşık Minhacî

Dr. Doğan KAYA

- Hayatı •
- Edebî Kişiliği •
- Minhacî ile Ağgelin Hikâyesi •
- Şiirler •

II. BASKI

ÂŞIK MİN HACÎ

-İkinci Baskı-

Dr. Doğan KAYA

ISBN 975-95217-0-9

Baskı yeri: SİVAS

Baskı yılı: 2006

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ

ÂŞIK MİN HACÎ

A. HAYATI

B. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

C. MİN HACÎ İLE AĞGELİN HİKÂYESİ

D. ŞİİRLER

ŞİİRLERİN İNDEKSİ

KAYNAKÇA

ÖNSÖZ

Minhacî, XIX. yüzyılda, Sivas'ın Deliktaş bucağında yaşamış bir âşıktır.

Bugüne kadar onun hakkında yazılmış ilk ve tek biyografik çalışma Kemal Gürpınar'a aittir. Gürpınar, 1939 yılında yayımladığı "Deliktaşlı Minhacî" adlı eserinde, hayatı hakkında bilgiler vermiş ve daha sonra da 44 şiirini kaydetmiştir. Ancak o kitaptaki şiirlerden 3, 7, 15, 39 ve 41 no'lu şiir Ruhsatî'ye, 12 no'lu şiir Karacaoğlan'a, 32 no'lu şiir de Erzurumlu Emrah'a aittir.

Bu çalışmada Minhacî, dört cephesiyle değerlendirilmiştir.

İlk olarak doğumu, ölümü, yaşantısı ve karakteristik vasfı üzerinde durulmuştur. Bunu, edebi kişiliği izlemiştir. Edebi kişiliği işlenirken, etkilendiği âşıklara da ver verilmiştir. Bu arada kendisine mal edilen yahut başka âşıklar adına kayıtlı olduğu halde Minhacî'nin olan şiirler konusuna yer verilmiştir.

Üçüncü olarak, Sivas ve civarında yaygın olarak bilinen Ağgelin hikâyesinin metni kaydedilmiştir. Metin 1985 yılında üç ayrı şahıstan derlenmiştir. Bunlar Osman Taş, Bekir Erdem ve Âşık Talip Kılıç'tır.*

* *Osman Taş*: Sivas'ın Koyuncu köyündendir. Bugün 77 yaşındadır. Sesi güzeldir Hikâyeyi, 30 yıl çıraklık yaptığı köylüsü ve hocası Âşık Hüseyin'den öğrenmiştir. Hüseyin ise, bu hikâyeyi Minhacî'nin hocası Seyit Efendi'den öğrenmiştir.

Kitabın dördüncü kısmında da, *Minhacî'nin Şiirleri* bulunmaktadır. Ancak, hikâye içinde geçen 15 şiir, bu bölüme tekrar konulmamıştır. Minhacî'ye ait, toplam, 55 şiir tespit edilmiş ve kitabın sonunda, bu şiirlerin hangileri olduğu indekste gösterilmiştir.

Nihayet eserin sonunda, konuyla birinci dereceden ilgisi olan ve bizzat faydalanılan eserlerin kaynakçası verilmiştir.

Küçük yaşta öksüz kalan ve ömrü çile ile geçen Minhacî'nin, dileriz ahirette yüzü gülmüştür. Ümidimiz, onun Âşık Edebiyatındaki yerini alması...

Ruhu şad olsun.

Sivas, 3 Mayıs 2006

Dr. Doğan KAYA

Bekir Erdem: Sivas'ın Yenikarahisar köyündendir. 1927 doğumludur. Tahsili yoktur. Ruhsatî ve Minhacî'den pek çok şiir bilmektedir. Hikâyeyi gençliğinde köyündeki ihtiyarlardan öğrenmiştir.

Talip Kılıç: Sivas'ın Hocabey köyünden olup 1934 doğumludur. Halk şairidir. Ve şiirlerinde Talibî mahlasını kullanmaktadır. Şiirleri kadir Pürlü tarafından kitaplaştırılmış.

A. HAYATI

Sivas'ın Deliktaş bucağında doğan ve asıl adı Ali olan Minhacî XIX. yüzyılın meşhur âşıklarından Ruhsatî'nin oğludur. Annesi ise, Ruhsatî'nin Mihri diye çağırıldığı Elbistanlı Meryem'dir.

“Deliktaşlı Minhacı, Hayatı ve Eserleri” adlı kitabı yayımlayan Kemal GÜRPINAR, onun 1279 (Miladi 1862)'de doğduğunu, 1317 (Miladî 1901)'de öldüğünü söylüyor. Gerek doğum gerekse ölüm tarihinin doğruluğunu tetkik ettiğimizde aksini gösterecek herhangi bir bilgi veya vesikaya rastlamadık. Şu halde, verilen tarihleri –yeni belge ve bilgiler bulununcaya kadar- biz de doğru olarak kabul etmek durumundayız.

Minhacî'nin babası olan Ruhsatî'nin başından dört nikâh geçmiş; bu evliliklerden yirmi üç çocuğu olmuştur. Bunu, Ruhsatî'nin şiirindeki bir ifadesinden öğreniyoruz.

*“Eğer nikahtan sorarsan dördü bitirdim tamam
Eğer evlattan sorarsan yirmi üçtür heman”*

Ruhsatî, ilk olarak Meryem'le evlenmiştir. Meryem biraz önce de belirttiğimiz gibi Elbistanlı bir Türkmen kızıdır. Deliktaşlı Ali Ağa'nın yanında hizmetçilik yaparken, Ali Ağa, Ruhsatî'nin Mihri'ye gönül verdiğini öğrenmiş, iki genci evlendirmiştir, fakat Meryem 1293 (M. 1877)'de vefat etmiş, arkasında beş çocuğu öksüz bırakmıştır. Çocuklardan üçü kız (Vesile, Fatma, Hatice), ikisi erkek (Ali, Abdüssamet) tir. Bunlardan Abdüssamet de 4.9.1938'de vefat etmiştir.

Ömrü yoksullukla geçen Minhacî, çocukluğunda Karacalar Tekkesinde Müderris Hasan Efendi'den ve Sivas'ın Koyuncu köyünden olan Seyit Efendi'den dersler almıştır.

Mizaç itibariyle içine kapanık, sakin ve çevresindekilere saygılı olan Minhacî, bildikleriyle ve inandıklarıyla amel eden bir yapıya sahiptir. Elinden geldiğince dinin emirlerini yerine getirmeye çalışan, namazlarında ve diğer ibadetlerinde kusur göstermeyen Minhacî'nin, çevresinde *Molla Ali* olarak tanınması da bu yüzdendir:

Minhacî, 28 yaşında iken kendi köylerinden Kara Bali'nin kızı Hatice ile evlenmiştir. Deliktaş ve civarında "Ağgelin" olarak şöhret bulan Hatice oldukça güzel bir kızdır. İki genç başlangıçta çok mutlu olsalar da bu, pek uzun sürmez. Zira zifaf gecesinde olsun, sonrasında olsun karı koca olamamışlardır. Kitabımızda Ağgelin hikâyesini tam metin olarak verdiğimiz için, burada konunun ayrıntısı üzerinde durmak istemiyoruz. Sonunda, Ağgelin Minhacî'yi terk edip, Hüyüklyurt köyünden Dilo Kâhya'nın oğlu Batal Osman'la evlenmiştir. Ağgelin'i çok seven Minhacî, hassas bünyesi bu ayrılığa fazla tahammül gösteremeyince yatağa düşmüş, bir müddet sonra da vefat etmiştir. Bu sebeptendir ki, Minhacî'nin şiirleri oldukça liriktir ve çoğu bu ayrılığın verdiği acı ile söylenmiştir. .

B. EDEBİ KİŞİLİĞİ

Türk halk şiirine lirazmin güzel örneklerini kazandıran Minhacî, şiirlerinde 8 ve 11 heceyi kullanmıştır. Kafiye ve hece endişesine düşmediğinden söyleyişi tabiidir. Bununla beraber gerek durak ve gerekse hecelerde kafiye ve rediflerde başarısız olduğu söylenemez. Sözelgesi:

*Ayrılık şerbetin içtim belleme
Muhabbeti senden seçtim belleme
Küçüksün sevdiğim geçtim, belleme
Nice sarılacak çağın var senin*

sözelğindeki yarım kafiye pek çok şiirinde uygulanmıştır. Yarım kafiye yanı sıra, aşağıdaki örneklerde olduğu gibi zaman zaman tam ve zengin kafiyelelere de başvurduğu olmuştur.

*Muhabbet eyledim can.dan
Derun u sıdk u imandan
Bir bir yandan bir bir yandan
Bir de gerdanını öptüm*

.....

*Okuyalım ferman gibi
Her dertlere derman gibi
Gönül bir değirmen gibi
Ufak döker irilenir*

.....

*Dilberi görende akıl dağıla
Yanaklar çekilmiş kızıl ağ ile*

*Elalem göcünü çekmiş ağıla
Bize rahat yoktur gayrı bu yerde*

Saz çalmayan ve bade içip içmediğini bilmediğimiz; ancak babasının ve içinde bulunduğu şartların etkisiyle âşık olan Minhacı'nın şiirlerinde işlediği temalar arasında *beşerî aşk* başta gelir. Buna bağlı olarak da ayrılık, kıskançlık, çaresizlik, yalnızlık, çile, mutsuzluk gibi konular, ağırlıkta olan konulardır. Aşağıdaki örnekler, onun bu hususta dile getirdikleri duygu ve düşüncelerden bir kaçıdır.

*Şu benim kara bahtımda
Bitmiş işim gerileni'*

.....

*Benim ile küsü tutup gezen yâr
Eller ile güler oynar can gider*

.....

*Aramızı zalim ağyar alıyor
Bizim o yâr ile aramız mı var
Hayli demdir gönül hasret kalıyor
Semtine varmaya çaremiz mi var*

.....

*Yâr ile sürdüğüm safa
Şimdi bana hayâl oldu*

.....

*Bir güzelin siteminden narımdan
Yandı sinem kül olmaya az kaldı
Gözyaşlarım damla damla akarken
Dalgalanıp göl olmaya az kaldı*

.....

*Neme şad olayı m neme güleyim
Gönül gamlı iken gülünmez imiş
Arşa direk direk oldu tütünü
Bu duman haşre dek silinmez imiş*

Minhacî'nin aşkın iştiyakı ile söylediği bazı şiirlerinde, Karacaoğlan edası hâkimdir. Bilhassa sevgili tasvirlerinde, bu etki daha fazla kendini gösterir.

*Kara gözlüm seni saran
Kollar erer muradına
Dudağından bal dökülür
Diller erer muradına*

.....

*Dudağından döker kand ü şerbeti
Dudu dillerinden aldım lezzeti
Gerdandan bir buse etse himmeti
Nasıl öpeceğim görmeli idi*

*Gerdanı beyazdır misal-i dakik
Olmuş yanakların kırmızı akik
Edeydi Zülcelâl Minhac'a refik
Soyunup koynuna girmeli idi*

.....

*Pek nazlı yürürsün bağrım ezilir
Ağ gerdana ağ inciler dizilir
Ağ göğüsten düğmelerin çözülür
Aşkınla âleme bildirdin beni*

.....

*Dudakların olmuş kırmızı şeker
Hemen destur alıp sormalı gelin*

*Soyunsam da girsem yârin koynuna
Sermayenden nen eksilir nen gider*

Minhacî'nin şiirlerinde ikinci derecede ağırlıkta olan konu *din*dir. Çektiği bütün çileye, bir türlü yakasını bırakmayan talihsizliklere rağmen, yine de Yaradan'a olan kulluğunu yerine getirmiş; şükür, tevazu ve sabırdan geri kalmamıştır.

Küçük yaştan itibaren Deliktaş civarında yaşamış ünlü hocalardan ders alan Minhacî, halk kültürüne, bilhassa dini bilgilere vakıf birisidir. Şiirlerinde birtakım Arapça ve Farsça kelimelerin bulunması da bu yüzdendir. Sözgelisi:

*Şad u kâm edersin bed-huyu zişti
Selb ettirdin bana eyyamı heşti
Gitti bu gönlümün ah ü güzesti
Şu gamhar didemi meraklandırdım*

örneğinde gördüğümüz ve XIX. yüzyılda yaşamış bir köylü halk şairi için ağdalı bir ifade olarak nitelendirdiğimiz bu tip söyleyişlerin yanında:

*Nazik fidan iken belin bükülsün
Vücudun kurusun canın çekilsin
Otuz iki dişin birden dökülsün
Genç yaşında ihtiyara düşesin
.....*

*MiNHACî'm de der ki bahar erişti
Kırmızı gül goncasına karıştı
Gözün geldi gözüm ile görüştü
Hilâl kaşım kaşım ile cenk eder*

gibi sade söyleyişlere de rastlarız.

Şiirlerinde “açık, geniş yol” anlamına gelen “Minhac, Minhacî” mahlasını kullanan âşık bir şiirinde de Âşık Ali olarak tapşırılmıştır.

*Adımı sorarsan Âşık Ali'yem
Üç gün uslu isem beş gün deliyem
Mart ayının boz bulanık seliyem
Dolanı dolanı zardan gelirim*

Minhacî, en fazla babası Ruhsatî'nin etkisinde kalmıştır. Öyleki, iki aşığın şiirleri zamanla birbirine karıştırılmıştır. Biz, yeri gelmişken sözü edilen şiirlerinden hangileri, kimlere ait, bunları ortaya koymak istiyoruz. Ruhsatî'ye ait olup da Minhacî'ye mal edilen şiirlerin ilk dörtlükleri şöyledir:

*Elif eylen ben de bile geleyim
Be benim halimden bil kerem eyle
Te tamam dedimin hesabı yoktur
Se sil didem yaşımı gel kerem eyle¹*

.....

*Daim şita gitmez bu devri âlem
Sabır kıl sevdiğim yaz var ucunda
Elbet bir gün ayrı düşen kavuşur
Ahdimiz kavidir söz var ucunda²*

.....

*Belâ babından nasibim
Bal eyledim sabr eyledim*

¹ Kemal Gürpınar, *Deliktaşlı Minhacî*, Sivas, 1939, s. 26.

² Kemal Gürpınar, a. g. e., s. 21.

*Otuz yıl el kapısında
Kul eyledim sabreyledim³*

.....

*Yazın geldiğini neden bilmeli
İlgıt ılgıt karlar eriyip gider
Yakın akan sudan bir tas alayım
Yerlere bağrını sürüyüp gider⁴*

.....

*Ezel bahar yaz ayları gelende
Bülbül feryat eder güle çevrilir
Cümle nebat baş kaldırıp duranda
Her biri bir türlü hale çevrilir⁵*

Bunun yanında Ruhsatî'ye ,mal edilen, fakat aslında Minhacî'nin olan şiirler de vardır. Bunların ilk dörtlükleri de şöyledir:

*Münacat etsem Allah'a
Seni bana yazar m'ola
Su yolunda görsem yâri
Kaşın gözün süzer m'ola⁶*

.....

*Vaktin geçmiş farımışsın sevdiğim
Ne belalı yârim idin bir zaman
Gece gündüz hayâline yelerdim
Can içinde canım idin bir zaman⁷*

³ Kemal Gürpınar, a. g. e. s. 36.

⁴ Kemal Gürpınar, a. g. e. s. 63

⁵ Kemal Gürpınar, a. g. e. s. 61

⁶ Vehbi Cem Aşkun, *Büyük Halk ve Saz Şairi Ruhsatî*, Sivas, 1944, s. 121.

.....

*Ağyarın ettiği dengi duydun mu
Bize düşman etti kızı kaç gündür
Hemen kaşlarını yıkıp geçiyor
Turşular satıyor yüzü kaç gündür⁸*

.....

*Beni beğenmeyen dilber
Varmış bir hayvana düşmüş
Gece gündüz ağlayarak
Gözleri al kana düşmüş⁹*

.....

*Ne ağlarsın kömür gözlüm
Söyle derdin sana n'oldu
Sayılı gün gelir geçer
Gidiyorum günüm doldu¹⁰*

Minhacî, bazı şiirlerinde babası Ruhsatî'nin kullandığı ayakları kullanmıştır. Bunların bir kısmını karşılaştırmalı olarak şöyle gösterebiliriz:

*Dökesin kan yaşı edip ahüzar
Yastık yoldaşınla olma ihtiyar
Ellerin koynunda gezip derbeder
Derdin üçü geçip dörde düşesin¹¹*
(Ruhsatî)

⁷ Eflatun Cem Güney-Çelin Eflatun Güney, *Ruhsatî Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul 1963, s. 29-30.

⁸ Kadri Özyalçın, *Deliktaşlı Ruhsatî*, Sivas, 1936, s. 221-222.

⁹ Kadri Özyalçın-Kemal Gürpınar, *Deliktaşlı Ruhsatî*, Sivas 1938, s. 15-16.

¹⁰ Eflatun Cem Güney-Çelin Eflatun Güney, a. g. e., s. 200.

¹¹ Kadri Özyalçın, *Deliktaşlı Ruhsatî*, s. 36.

.....

*Gelinler içinde domuz olasın
Şer olup derdine deniz olasın
Kıyamete kadar uyuz olasın
Ardı gelmez cerahate düşesin*
(Minhacî)

*Ben seni severim candan can gibi
Akıttın gözümden yaşlar kan gibi
Bugün yarı gördüm huriman gibi
Dizilmiş gerdana teller sabahtan¹²*
(Ruhsatî)

.....

*Bulanır hey deli gönül bulanır
Akar yaşım deryaları dolanır
Yine yâri gördüm derdim uyanır
Dizilmiş gerdana teller sabahtan*
(Minhacî)

Minhacî, Ruhsatî'nin haricinde, üslup ve konu bakımından Karacaoğlan'ın da etkisi altında kalmıştır. Bu konudan daha önce de söz ettiğimiz için tekrar üzerinde durmak istemiyoruz. Ancak şunu da söyleyelim ki, Kemal Gürpınar'ın Minhacî'ye mal ettiği:

*Güzel ne güzel olmuşsun
Görülme yi görülme yi
Zülüflerin tel tel olmuş
Örülme yi örülme yi¹³*

¹² Kadri Özyalçın, a. g. e., s. 65-66.

dörtlüğü ile başlayan şiir, Minhacî'nin değil Karacaoğlan'ındır.

Minhacî, otuz dokuz yıllık hayatında elbetteki burada kaydettiğimiz elli bir şiirin haricinde de pek çok şiir söylemiştir. Ne var ki, tespitlerimizi bu sayının üstüne çıkmadı. Buna rağmen ortaya koyduğu bu içli, akıcı, safiyane şiirleriyle bile onun, XIX. yüzyıl Âşık Edebiyatı sahasında önemli bir yer alacağını ümit ediyoruz.

¹³ Kadri Özyalçın, *Deliktaşlı Ruhsatı*, s. 33.

C. MİNHACÎ İLE AĞGELİN HİKÂYESİ

MİN HACÎ İLE AĞGELİN

Deliktaş'ta zavallı bir Ruhsatî Baba varmış. Ruhsatî Baba'nın da karısı Mihri'den doğma bir oğlu varmış, Molla Ali isminde. Mahlasına da Minhacî derlermiş. Bu Molla Ali'yi Karacalar Tekkesi'nde Müderris Hasan Efendi ile Koyunculu Seyit Efendi seferberlikte okutmuş.

Ali, on beş yaşına varıyor. Birgün, bir düğün oluyor. Delikanlılar kendi kendilerine: *"Biz, şöyle nişanlı gördük, kaynanamızı şöyle kandırırdık, böyle kandırırdık."* diyor. Deyince, bu oğlanın zifiri buluyor* Annesinin yanına geliyor.

-Ana, diyor.

-Ne oğlum, diyor.

-Sizin oğlunuzu siz mi evereceksiniz, başkası mı everecek?

Anası:

-Evlenmek mi istiyorsun, diyor, daha hiç söylemiyor.

Biraz sonra Ruhsatî geliyor, kapıyı çalıyor. Kadın açıyor. Bunlar oturuyor. İyiden kötüden laflarken;

-Herif, diyor kadın. Herif, sana bir şey diyeceğim, eğer kızmazsan?

-Söyle hanım, diyor Ruhsatî.

* zifiri bulanmak: zihni karışmak.

Kadın o zaman diyor ki:

-Oğlan evlenmek istiyor.

-Yaa!..

-Evet, diyor.

-Ne dedi?

-Sizin oğlunuzu siz mi evereceksiniz, başkası mı everecek, dedi diyor.

Bunlar kendi kendilerine konuşuyorlar, yani karı ile koca. Ahmed'in kızını Mehmed'in kızını, Hasan'ın kızını, Hüseyin'in kızını derken karısı:

-Bence bu Ağkız var ya Ağkız, Hacı Hasan'ın kızını Hatice, hepsinden bana iyi geliyor. Bu Ağkız'ı oğlumıza alalım. Annesi Halime ile de iyi konuşurum, diyor.

Ruhsatî Baba:

-Verirler mi canım, verirler mi hiç?

-Niye vermesinler, verirler, diyor kadın.

-Sabahleyin Deliktaş Ağası'nın yanına varalım, o bize alır.

Ağanın yanına varıyorlar, meseleyi bir bir anlatıyorlar. Ağa:

-Hay hay, diyor. Ruhsatî Baba gidelim alalım.

Gidiyorlar. Kız zaten ağanın yanında büyümüş. Babası, "Yok." diyecek değil ya! Üç aşağı-beş yukarı derken kızını babasından alıyorlar. Şerbet merasimi falan oluyor. Önceleri "Başbağı" yaparlardı. Başbağı yapıp da –

Hani öksüz kız, sahipsiz- Ağkız altın maltın takınıp elbiseyi giyince, on beşlik ay gibi seçilip çıkıyor. Seçilip çıkınca, sağdan soldan Deliktaş'ın koltukçuları* diyor ki:

-Eğer bu Ağkız'ı sümüklü Ali'ye yâr ettirsek biz delikanlı değiliz.

Bu laf, Deliktaş ağasının kulağına gelip çalıyor. Diyor ki:

-Ruhsatî Şeyhliğin yeri değil. Başımıza dert açmadan düğünü et.

O da:

-Yahu! Ben neyle düğün yapayım, fakirim. Elde yok, avuçta yok.

Ağa da:

-Canım! *"Mihrali benim hatırımı şu kadar sayıyor, Derbent ağaları Ali Ağa, Salih Ağa beni şu kadar seviyor."* diyordun. Git, oralardan para versinler sana, diyor. Bu gidiyor Hangi ağanın yanına vardıysa, üç-beş lira yahut üç-beş mecdiye alıyor.

-Daha almayız ha Ruhsatî Baba, geri getirme ha! Sen oğlunun düğününü et, bizi de sesle, diyorlar.

Bu, paraları getiriyor. Deliktaş ağası:

-Peki, diyor. Kalan masrafları da ben karşılayayım.

Üç lira, beş lira bir ağaya dokunur mu? Neyse, o da veriyor. Bunlar söz almaya gidiyor. Dini nikâh kıyılırken

* koltukçu: münafık

Ruhsatî Baba dua okuyup kilidi anahtarla kitliyor. Neye dersenez; sağdan soldan koltukçular “Şöyle yaparız, böyle yaparız.” demişlerdi ya! Ruhsatî Baba, bu sözü duyduğu için, “Birisi bağlar da oğlan kıza yakın olamaz.” diye kendisi bağlıyor. Bunlar hep Allah’ın emr-i ilahiyesi... Neyse, düğün oluyor, bitiyor. Ruhsatî Baba, “Of!..” diyor, şöyle bir oturuyor. Aradan bir zaman geçiyor. Diyorlar ki:

-Ruhsatî Baba, oğlan kıza yakın olamıyor!

Bunun üzerine Ruhsatî, sağa çırpınıyor, sola çırpınıyor, aşağı yukarı çırpınıyor, her tarafı alt üst ediyor; anahtar yok. Kati surette çaresini bulamıyor. Bir gün, beş gün, bir ay beş ay, altı ay... Yok, anahtar kayıp! Oğlan içeri girince gelin dışarı çıkıyor, gelin içeri girince oğlan dışarı çıkıyor. Bir rivayet aradan altı ay, bir rivayet yedi sene geçiyor.

Birgün kadınlar pancara gidiyorlar. Giderken kadınlar Ağgelin’e diyorlar ki:

-Sen ne duruyorsun o kapıda? -Sağın solun koltukçusu cadı karı dolu- Sen ne duruyorsun? Yedi sene oldu. Kendi kızı olsa durur muydu?

O da:

-Ne diyeyim? Kaynatama* ne söyleyeyim? Beni çıkart mı diyeyim. diyor:

-Sen sözünde durursan, biz söyleriz, diyorlar.

-Peki; dururum ne yapayım! Söyleyin, ya beni gelin etsin, ya çaremize baksın, diyor.

* **kaynata:** kayınbaba.

Cazı karılar hemen geliyor, bakıyorlar ki, Ruhsatî Baba namaz kılıyor. Neyse selâm veriyor.

-Ruhsatî Baba! Bu zamanın hayırlı olsun, diyorlar.

-Hoş geldin, sara geldin Ayşe, Fatma, diyor.

Biraz hoş beşten sonra:

-Gelininin sana çok selâmı var. "Kızı isem gelin etsin, gelini isem çaremize baksın." dedi, diyorlar.

Ruhsat! Baba da:

-Eee!... Der ya!.. Haklı. Mukadderat, Yaratan'ın emri bunlar... diyor. Derken efendim oğlu geliyor.

-Oğlum, diyor.

-Buyur baba.

-Oğlum! Şu memlekette şanımız, şöhretimiz var. Herkes hatırımı sayar. Yine evlendiririz. Sen artık Ağgelin'i bırak.

-Hay hay baba, diyor.

Minhacî o anda Ağgelin'i boşuyor. Zaten Ağgelin'le cazı karılarının konuşmaları kulağına gidiyor. "Beni istemeyeni, ben hiç istemem." diyor, kendi kendine. Şöyle bir selâmet yere gidiyor, yanan yüreğini soğutuyor. Orada alıyor Minhacî, bakalım ne diyor:

Ahüzar eylerim etmem inkisar

Bölük bölük kan kusasın sevdiğim

Ağzından burnundan icran yürüsün
Döşek üzre can veresin sevdiğim*

*Yata yata yan etlerin çürüsün
Komşuların çar etrafın bürüsün
Çekilsin damarın kanın kurusun
Hastalıkta şan veresin sevdiğim*

*Nice düştün MiNHACÎ'nin kaskine
Yakan geçsin bir zalimin destine
On bir ay yatasın bir yan üstüne
On iki ayda can veresin sevdiğim*

Ruhsatî Baba, kızın ne kadar cehizi varsa, geri veriyor. Kız gidiyor... Kız gidiyor ama kararlaştırılan günden de önce. Minhacî'nin içi doluyor, orada bakalım ne diyor:

*Neme şad olayım neme güleyim
Derdimin dermanı işte gidiyor
Taramuş zülfünü dökmüş yüzüne
Perişan telleri başta gidiyor*

*Hiç mi rahmeylemez kavli sağma
Turnam katarını çekti engine
Kavl ü karar etti kala on güne
Ahdinde durmadı beşte gidiyor*

MiNHACÎ'm sefildir gayeten böndür
Sevdiğim yönünü bu yana döndür*

* **icran:** cerahat.

* **bön:** saf.

*Ne gecem gecedir ne günüm gündür
Ömür kütah** etti yaşta gidiyor*

Aradan bir-iki hafta geçiyor. Minhacî'nin ne durağı, ne oturağı var. Ağgelin'in ayrılığına dayanamıyor. Yemesi yok yatması yok. Arada bir köyde Ağgelin'i gördükçe iyice bir hoş oluyor. Tabi babası bunun halinden seziyor. O da âşık, o' da âşık... Âşık, âşığın halinden bilmez mi? Gizliden gizliye onu takip ediyor.

Bir gün Minhacî:

-Baba! Malları yemleyim mi?" diyor. O da:

-Yemle oğlum, diyor.

Oğlan ahıra gidiyor. Orda elini kulağına atıyor. Ruhsatî de dinliyor. Bakalım ne diyor

*El-aman elinden ey suna boylum
Büktün elifkaddim dal ettin gitti
Sildirmedi bir dem didem yaşını
Akar damlaları sel ettin gitti*

*Benim bu talihim kara n'eyleyim
Yaktın yüreğimi nara n'eyleyim
Söyletmedi aşikâra n'eyleyim
Cihan değerini pul ettin gitti*

*Zülüfleri ağ gerdana dizersin
Uğrun uğrun bakar beni üzersin
Bana nisbet şurda burda gezersin
MİN HAC'ın kalbini yol ettin gitti*

** **kütah:** kısa.

Efendim! Hüyüklyurt'ta bir Dilo Kâhya varmış. Adı Hüseyin'miş de Dilo Kâhya derlermiş. Dilo Kâhya'nın oğlu Osman duyuyor ki, Ağgelin kocasından boşanmış, bir ay olmuş boşanalı. Babasına haber gönderiyor, Talip Emmi'yle.

-Talip Emmi, diyor. Babam Ağgelin'i alıyor mu, almıyor mu? Yoksa evi bırakıp gidiyorum.

Dilo Kâhya zengin adam. Bir tek evlat, başka yok önünde, arkasında. Talip'in haberi üzerine diyor ki:

-O ne kadar kız olsa da dul sayılır. Ben, ona daha iyi bir kız bulurum. Kaza düğünü gibi de düğün ederim. Git söyle de vaz geçsin.

Oğlan kabul etmiyor

-Ağgelin'den başkası bana yaramaz, diyor.

Adamcağız ne yapsın? Hatırlı adamlardan üç-dört adam alıyor, Deliktaş'ta ağan ın yanına iniyor.

-Selamünaleyküm ağa.

-Aleykümselâm Dilo Kâhya.

Bunlar oturuyor. Şurdan buradan derken Dilo Kâhya diyor ki:

Ağa! Ağgelin sizin gelininiz sayılırdı, şimdi boşandı. Allah'ın emri ile bizim oğlana almak istiyoruz.

Ağa:

-Hay hay!.. diyor.

O da istiyor ki, gelin gözümüzün önünden bir gitsin. Kızın isteyenini çok çıkmış ama en fazla başlığı Dilo Kâhya

veriyor. Konuşup anlaşıyorlar. Neyse gün geliyor, Ağgelin'i alıp gidiyorlar. Tabi, Minhacî'nin bundan haberi oluyor. İçi doluyor, bakalım orda, ne diyor:

*Gönül dalgalandı bulandı hava
Esen sermayesiz yellere döndüm
Felek şivekârım aldı elimden
Kervanı kesilmiş bellere döndüm*

*Feleğin elinden şekvalanırım
Ayrılık elinden sevdalanırım
Çalkanı çalkanı dalgalanırım
Ördeği gelmedik göllere döndüm*

*Bayram gelmiş ak ellerin kınalar
Bizim elden göç eylemiş sunalar
Harap oldu yaptığım binalar
Akar bozbulanık sellere döndüm*

*Elimden kuşumu dumana saldım
Şu yalan dünyada ne murat aldım
Kınaman ağalar pek naçar kaldım
Ayrıldım eşimden dullara döndüm*

*MiNHACÎ'yim gelin bakın yârime
Dağlar aciz kaldı ahüzarıma
Yine yalnızlık çöktü serime
Söylemez dillerim lallara döndüm*

diyor. Bunun üzerine bir hastalanıyor, bir hastalanıyor ama olursa da kadar... Yatağa düşüyor. O yatmasıyla elli gün yatakta kalıyor. Ruhsatî Baba, tabi bunun sebebini biliyor. Bahar gelince biraz düzeliyor. Babasına diyor ki:

-Baba! Beni gezdirir misin?

-Gezdireyim oğlum, gezdireyim, diyor.

Gezdirirken bir dağın üstüne çıkıyorlar. Minhacî, uzaktan Ağgelin'in gelin gittiği Hüyüklyurt köyünü görüyor. Bir yandan da yel, efil efil esiyor. Ruhsatî diyor ki:

-Molla Ali! Bu yel, ne yeli?"

-Ne yeli olacak baba, yel işte!..

-Yok oğlum yok. Bunun adı seher yeli. Diyor, seher yeli... Bu yel Beytullah'tan gelir. Hele şuna bir deme de bakalım.

Minhacî:

-Ah baba! Hastayım, benim vaktim yoktur, diyorsa da babası diretiyor.

-Hele oğlum, al hele...

Orada alıyor Minhacî:

*Aman bad-ı saba çar sende kaldı
Yavru keklik sekişlimden bir haber
Bahar ayı gibi gönlüm bulandı
Göğsü elvan nakışlımdan bir haber*

*Çatık kaşlar elvanda mı süste mi
Ebru zülüf perişan mı deste mi
O da benim gibi kara yasta mı
Kaşı çatma çatışlımdan bir haber*

Kargı mıdır kamış mıdır kollarm

*Dudu kumru gibi öter dillerin
Otuz iki yâr beliğın tellerin
Dört tarağı atışlımdan bir haber*

*Ayrılığın şerbetleri tastadır
Suna yârın derdi benden üstedir
Bugün benim gönlüm kara yastadır
Bülbül gibi konuşlumdan bir haber*

*Sinnim vardı yirmi beşe dayandı
şimdi gaflet uykusundan uyandı
Seher vakti misk ü amber boyandı
Güller gibi kokuşlumdan bir haber*

*Elli gündür hasret oldum yüzüne
Muhabbet tuzağın kurdum izine
Kulak vermez MİN HACÎ'nin sözüne
Humar humar bakışlımdan bir haber**

deyip kesiyor. Ruhsatı:

-Haydi gidelim, oğlum diyor.

Oradan köye geliyorlar. Minhacî, orada burada dolanıyor ama tadı yok. Baba yüreği ne yapsın? Ruhsatı diyor ki:

* Bir varyantta son dörtlük şu şekildedir:

Başına bağlamış alı yeşili
Uzatmış boynunu arar eşini
Felek yıktı Minhacı'nın köşkünü
Her tarafa bakışlımdan bir haber

Mesut Karakaş, *Sivas Güney Köyü Halk Edebiyatı Örnekleri*, 2002, s. 60
(Basılmamış Lisans Tezi)

-Oğlum Yarn seninle Karasar'a gidelim. Karasar'dan Hüyüklüyurd'a, oradan Acıyurd'a, Acıyurt'tan da tekrar Hüyüklüyürd'a uğrayalım.

Öyle deyince Minhac biraz cana geliyor. Karasar'a gidiyorlar, orada bir gece kalıyorlar. Kurmaç dağlarına çıkarken Ruhsatî diyor ki:

-Oğlum! Önce Acıyurd'a uğrayalım. Oradan da Hüyüklüyurd'a gidelim.

Minhac'ın aklında Hüyüklüyurd'a gitmek var. Hani babası, "Oraya gidelim." demişti ya! Tabi biraz canı sıkılıyor. Ruhsatî Baba, anlıyor ki Minhacî'nin canı sıkıldı. 0 durumda kehe* çıkıyorlar. Oradan Hüyüklürd'a taraf gidiyorlar. Yolda bir o söylüyor, bir o söylüyor. Hani ikisi de âşık ya...

Aldı bakalım Ruhsatî Baba:

*Ne dostu fark ettim ne de düşmanı
Bilmedim bilmedim bilmedim gitti
Ettiğim cürmüme oldum pişmanı
Silmedim silmedim silmedim gitti*

*Nefs elinden aciz kaldım berbadım
Arşa çıkar aşk elinden feryadım
Dolandım derdime derman aradım
Bulmadım bulmadım bulmadım gitti*

*Seyir ettim gölgesi yok söğüdü
Namus imiş yere vuran yiğidi
Kimya imiş ataların öğüdü*

* keh: kûh, tepe üstü.

Almadım almadım almadım gitti

*Olanca ömrümü verdim cezaya
Mutabık amelim yoktur rızaya
Nice namazlarım kaldı kazaya
Kılmadım kılmadım kılmadım gitti*

*Gitmedi başımdan dünya telaşı
Nasipten ziyade yemedim aş
Günahım veznedip bağrıma taşı
Çalmadım çalmadım çalmadım gitti*

*RUHSATÎ bu aşka olmuştur müdam
Anlaşılmaz yazar döker dem be dem
Ellere karışıp ben de bir adam
Olmadım olmadım olmadım gitti*

Bunun üzerine orada alıyor Minhacî:

*Vefasız dilberi gördüm pınarda
Bu dertli sinemi dağladı gitti
Bir kez gazap ile yüzüme baktı
Kaşlarını yıkıp ağladı gitti*

*Sükût edip bana demedi derdi
Zalim fark etmedi namerdi merdi
Cahiller sözüyle terk edip yurdu
Ak üstüne kara bağladı gitti*

*Daim varıp beni sana kardılar
Şerha şerha vücudumu yardılar*

*Seni benden alıp yâda verdiler
Düşman yarasını sağladı gitti*

*Bizi ayıranlar Mevlâ'dan bulur
Erilmez murada onu kim alır
Kendi bu ülkeden yine vaz gelir
MiNHACî göz yaşım çağladı gitti*

Bunlar böyle söyleyerek Hüyüklyurd'a varıyor. Dilo Kâhya'nın evine geliyorlar. O sırada Ağgelin'in kocası Rus cephesindeymiş. Kapıyı biraz kıydıp* çalıyorlar.** Dilo Kâhya çıkıyor kapıya.

-Selamünaleyküm Dilo Kâhya.

Dilo Kâhya bunları görünce şaşırıyor. Şaşırıyor ama, selâmı da alıyor.

-Aleykümselâm Ruhsatî Baba, buyur,

deyip kapıya fırlıyor. Biraz da korkuyor. Neden dersen, bunları, belaya geldi sanıyor. Hoş beşten sonra Ruhsatî Baba diyor ki:

-Ağgelin, önceleri benim gelinim idi, değil mi?

-Evet, gelinin idi.

-Allah'ınemri ile oğlum boşadı, sen gelin ettin. Hiç bir şey demiyorum. Senden ricam şu; gelini odaya gönder, biz de aşağıya doğru gidelim. Minhacî odada kalsın.

* **kıyıtmak**: aralamak.

** **çalmak**: vurmak.

Oğlanı durağı oturağı yoktur.** Gelinin bir daha yüzünü görsün. Ne dersin?

deyince, o da iyi bir adammış, kabul ediyor. Dışarı çıkarken geline diyor ki:

-Kızım, biz gidiyoruz, sen odayı biraz düzelt.

Gelin içeri giriyor ki, Minhacî oturuyor. Geri çekilecek gibi oluyor. Minhacî;

-Gel, zalim gel. Geri çekilme, diyor.

Orada alıyor bakalım ne diyor:

*Eğer yârim sana yaran olursa
Şu yalan dünyada gam olmaz imiş
Yüzüne güleni dost olur sanma
Her güzel ahdine tam olmaz imiş*

*Kişi zade korkar namus u ardan
Yoluna can verip geçer bu serden
Adamlık umulmaz mar ibn-i mardan
Yılan ağusundan em olmaz imiş.*

*Pak-i damen pâk-i dünya malı az
Her aybın setredip seni kılar şaz
Beş vakite devam eden kış u yaz
Aslı cinsi tahir tam olmaz imiş*

*MiNHAC ah ediyor derinden dayım
Tecellim böyleymiş kime ne deyim*

*** **durağı oturağı olmamak:** bir türlü rahat edememek, huzursuz olmak.

*Bir bina aslından olmazsa kayım
Çürük kerpiç ile him* olmaz imiş*

deyip kesiyor. Ağgelin'e bakıyor ki, boynu boğazı hep altın. O zamana kadar Ağgelin, Minhac'ı tazirliyor**

-Miskin! Burada da mı beni buldun?

deyince, Minhacî alıyor bakalım bir daha:

*Sen zevk ü safada ben hicr ü gamda
Feryad ü figanım duymadın zalim
Daim el sözüne inandın kandın
Doğru söyleyene uymadın zalim*

*Senin ile gam tarlasın ekerdim
Leyl ü nehar kanlı yaşlar dökerdim
Ölenece gayretini çekerdim
Zerrece hatırım saymadın zalim*

*Her ne desen tarikine giderdim
Söylediğin ağı olsa yudardım
Ben canımı sana kurban ederdim
Bir buse vermeye kıymadın zalim*

*MiNHACÎ'ye açtın sen bu yarayı
Eflatun da gelse bulmaz çareyi
İnşallah bağlarsın sen de karayı
Hergiz yas donunu soymadın zalim*

Ağgelin bunu duyunca;

* **him**: bina temeli.

** **tazirlemek**: azarlamak.

-Niye yas donunu giyecekmişim? Sen kendine bak
ben rahatım, diyor.

Böyle diyor ama Minhacî, onun ne halde olduğunu
fark ediyor. Atıyor elini kulağına

*Beni beğenmeyen dilber
Varmış bir hayvana düşmüş
Gece gündüz ağlamaktan
Gözleri al kana düşmüş*

*Eşine baktım beynamaz
Haftada bir elin yumaz
Geleni yanma komaz
Bir süfli şeytana düşmüş*

*Göz üstüne yıkmuş kaşın
Ağlamaktan yaşın yaşın
Boşanırım diye başın
Alıp da meydana düşmüş*

*Geldi karşımıza durdu
Boynunu bir yana burdu
Yüreğinden almış derdi
Onulmaz dermana düşmüş*

*Dostları hep düşman olmuş
Düşmanları ruşen olmuş
Zülüfler perişan olmuş
Pörsümüştü gerdana düşmüş*

*Ey MiNHACî uzatma çok
Sana lâzım değil aç-tok*

*Kurtulmanın imkânı yok
Tuğralı ferman düşmüş*

Ağgelin bunları duyunca:

-Cahil idim, ne bileyim? Beni bana bırakmadılar ki...
Kader böyleymiş, diyor,

O öyle diyor ama Minbacı'nın kalbi kanaat
getirmiyor. Orada alıyor bakalım:

*Başın pınar ayakların göl olsun
Başsız kolsuz vilâyete düşesin
Nur gibi Molla'yı kabul etmedin
Boyun kadar necasete düşesin*

*Sen seni şaşırdım nefsin yoluna
Heves ettin yeşil ile alma
Kul olasın bir şeytanın duluna
Gusül bilmez cenabete düşesin*

*Devasız belâlar düşsün içine
Hergiz koyun bulunmasın koçuna
Doğurduğun dölleri s.. sını saçına
El içinde kabahate düşesin*

*Gelinler içinde domuz olasın
Şer olup derdine deniz olasın
Kıyamete kadar uyuz olasın
Ardı gelmez cerahate düşesin*

*Dünyada durdukça uzasın yaşın
Her nereye varsan sığmasın başın*

*Senden yüz çevirsin bacın kardaşın
Nas içinde kabahate düşesin*

*Sana öğüt veren ağular içsin
Kendi yarasını eliyle açsın
Cenazeni yuyan tükürsün kaçsın
Ardı gelmez cerahate düşesin*

*Ey MİN HACÎ gel bu işten feragat
Herkes sütün ikrar eder ne hacet
Rasulullah eylesin şefaât
Vara kilise de puta düşesin*

Ağgelin'in aşkı içeriden el vermiyor, ağlamaya başlıyor. Fakat Minhacî'nin içi bulgur kazanı gibi kaynıyor. Alıyor bakalım bir daha:

*Benim ahım Ağgelin'e kalmaya
Yana yana bu dert ile ölmeye
Gurbet elden şu kocası gelmeye
Daha derdim az diyessin Ağgelin*

*Kapının önünde kangallar bitsin
Bacanın üstünde baykuşlar ötsün
Altı ay yedi yıl ısıtma tutsun
Daha derdim az diyessin Ağgelin*

*Yaz gelende ısıtmalar tutasın
Kış olanda terlemeye yatasın
Acı acı kırk yıl ağrı çekesin
Daha derdim az diyessin Ağgelin*

*Dünyada olmasın halini soran
Gün be gün işlesin sinende yaran
Memen dolu kalsın beşiğin viran
Daha derdim az diyessin Ağgelin*

*Bugünlerde mezarını kazsınlar
Dilerim ki elvanını bozsınlar
Karye karye destanını yazsınlar
Daha derdim az diyessin Ağgelin*

*Yaralara çeşit çeşit kurt düşe
Ciğerin kaorula bağırın pişe
Perişanca duvar dibinde yaşa
Daha derdim az diyessin Ağgelin*

*Nazik fidan iken belin bükülsün
Vücutun kurusun canın çekilsin
Otuz iki dişin birden dökülsün
Genç yaşında ihtiyara düşesin*

Ela gözlerine çöksün betire
Sen sildikçe Mevlâ'm derdin artıra
Kıran gele yavruların götüre
Daha derdim az diyessin Ağgelin*

*Gittiğin yer boran olsun kış olsun
Bastığın yer demir olsun taş olsun
Koynun dolu kucakların boş olsun
Daha derdim az diyessin Ağgelin*

* **betire:** göz hastalığı, trahom.

*Isıtmadan** tetik olsun ellerin
Dövünmekten çolak olsun kolların
Lal olasın söylemeye dillerin
Daha derdim az diyesin Ağgelin*

*Tez günde Azrail yanma gele
Kişin kazancını elinden ala
Ölesin yavrular arkanda kala
Daha derdim az diyesin Ağgelin*

*Bilmem ne söyleyim ne deyim daha
Ben yandığım gibi Hak seni yaha***
Yaralar kurtlana vücudun koha*
Daha derdim az diyesin Ağgelin*

*MiNHACÎ'm de der ki yaşın yaşıma
Bir dahi değer mi başın başıma
Mevlâ'm ölüm vere gelin kişine
Daha derdim az diyesin Ağgelin*

Ağgelin hiç bir şey demiyor, öyle ağlıyor. Minhacî düşünüyor ki; "Fırsat, bu fırsat, daha yüz yüze belki gelirim, belki gelemem. Şunun hatasını söyleyim de belki ferahlarım."

*Hay vefasız kanlı zalim
Bir yol bana er demedin*

** **ısıtma:** sıtma hastalığı

*** **yaha:** yaka, yaksın

* **koha:** koka, koksun.

*Eller gibi candan sevip
Yâr demedin, yâr demedin*

*Hakk'a doğru idi özüm
Hergiz dinlemedin sözüm
"Yok yok" dedin sende gözüm
Var demedin var demedin*

*Taşlara çaldın sinemi
Bilmedin emr-i Yazdan'ı
Malamat eyledin* beni
El demedin ar demedin*

*Çağırıldıkça sağır dedin
Sen kendine ağır dedin
Sefil MiNHAC şair** dedin
Bür*** demedin mür demedin¹⁴*

Deyince, Ağgelin kendini zaptedemiyor, dışarı atıyor. Dilo Kâhya ile Ruhsatî Baba da gelip bakıyor ki, Minhacî'de kalkıp oturacak hal idare kalmamış. Diyor ki:

-Molla Ali, oğlum! Sen burada dur, ben bir Acıyurd'a gidip geleyim. Beraber köye gidelim.

Oda:

* **malamat eylemek**: toplum içinde kınanır hale getirmek.

** **şair**: arpa.

*** **bür**: buğday.

¹⁴ Bu dörtlüğün eşmetni şöyledir:

*Şu Sivas'ın illerine
Attın elin dillerine
Minhacî'yi kollarına
Sar demedin sar demedin*

-Peki, diyor.

Babası gidince Minnacî düşünüyor ki; "Benim burada durmam olmaz. Ben de gideyim." Oradan çıkıyor. Meğer Ağgelin de kovaları almış suya gitmiş. Yolu bir dereden geçermiş: Bakıyor ki Ağgelin kovaları doldurmuş su getiriyor. Orada kendini tutamıyor, bakalım ne diyor:

*Münacat etsem Allah'a
Seni bana yazar m'ola
İrast geldim su yolunda
Kaşın gözüün süzer m'ola*

*Sevmedim böyle merdane
Eşi gelmemiş meydana
Siyah zülfün ak gerdana
Tel tel edip düzer m'ola*

*Kalmışım efkâr dağında
Yaram çok yürek bağında
Evvvel baharın çağında
Yâr sallanıp gezer m'ola*

*Sanki huriden seçilmiş
Lebinde hülle biçilmiş
Yanağında gül açılmış
Sam dokunup bozar m'ola*

*MiNHAC ahdde durmak ister
Al kınalı parmak ister
Gönül yâri sarmak ister
Acep kimse sezer m'ola*

Minhacî, orada daha fazla kalacak ya, konu komşudan çekiniyor. Artık başka bir şey demiyor, köyden çıkıyor. Ama ne Deliktaş'ın yolunu tutuyor, ne Tahtalı'nın yolunu tutuyor; Gürün'e doğru gidiyor. Bölükbaşı'nın çocukları da yayla yeri keşfetmiş geliyormuş, davarı yaylaya çekerlermiş. Uzaktan onu görüyorlar.

-Yahu! Bu adam nereye gidiyor? Akşama var yarım saat, en, yakın köy iki saat...

Biri diyor ki:

-Bu, Molla Ali'ye benziyor. Uzun... Kambur yürüyüşlü. Başka kim olur?

Minhacî yaklaşıyor.

-Selâmünaleyküm Molla Ali, diyorlar.

-Aleykümselâm ağalar, diyor.

-Nereden gelip nereye gidiyorsun?

-Handan gelip mekana gidiyorum, diyor.

-Canım, hepimiz o yolun yolcusuyuz. Sen nereden geliyorsun?

-Hüyüklüyurt'tan.

-Haa, diyorlar, Ağgelin'in yüzünü gördün, kafayı oynattın değil mi?

Onlar da istiyor ki, Minhacî iki söylesin. Atlarından inip oraya oturuyorlar. Orada alıyor Minhacî

*Aşağıdan gelen Bölükbaşları
Sordun sual ettin nerden gelirim*

*Ben yükümü tuttum lal ü gevherden
Şam-ı şerif derler şardan gelirim*

*Deve gelir katarınan yükünen
Asker gelir tüfenginen topunan
Uğru* sülenpetli** göğ kıratınan
Ordusu bozulmuş yerden gelirim*

*Durağımız Hızır İlyas durağı
Yakın eder Arap atlar ırağı
Uykusuz kalmış da uyur yüreği
Cahilliğim vardır yârdan gelirim*

*Adımı sorarsan Âşık Ali'yem
Üç gün uslu isem beş gün deliyem
Mart ayının boz bulanık seliyem
Dolanı dolanı zardan gelirim*

deyip kesiyor. Bölükbaşı ağaları Minhacî'yi ata bindirip Deliktaş'a getiriyor. Minhacî, tekrar yatağa düşüyor. Ekmekten aştan kesiliyor. Gelen giden teselli vermek istiyor ama, boşa... O da onlara şöyle söyleniyor:

*Gûş eylesin sergüzeştim yarenler
İptida derdimi söyleyim baştan
Dünyaya geleli bir dem gülmedim
Bir lahza dinmedi gözlerim yaştan*

*Felek serden çok felâket geçirdi
Bir mecazi aşk zehrini içirdi*

* uğur: ön

** sülenpet: eyerde atın göğsüne gelen ve gümüşle süslenmiş kısım

*Nefis beni bir kayadan uçurdu
Çok mahcup eyledi kavim kardaştan*

*Nefis imiş asil benim düşmanım
Töve olsun isyanıma pişmanım
Nakledemem merağımdan destanım
Kesildim birader ekmekten aştan*

*Lazım değil geçtim kış ü kârımdan
Rahatım yok namusumdan ârımdan
MiNHAC bîzar oldum öz diyarımdan
Hicret edeceğim Deliklitaş'tan*

Arası çok sürmüyor ruhunu teslim ediyor. Allah rahmet eylesin. Ne diyelim onun kaderi de böyleymiş...

Biz haberi verelim Ağgelin'den:

Ağgelin'e Minhacî'nin lafları çok dokunuyor. Zaten kocası da asker. Tam on üç sene onun yolunu gözlüyor. Osman'ın "Öldü." diye haberi geliyor. Neyse lafı uzatmayalım, Osman birgün çıkıp geliyor.

Minhacî'nin Ağgelin'e ettiği pek çok beddua yerini tutuyor. Ağgelin yaşıyor ama, işte öyle... Ağgelin'in Osman'dan üç oğlu oluyor, bir de kızı. Çocuklarından şimdi Hüseyin yaşıyor. Ahmet, büyük oğlu Abdülvahap'la Halime ölmüşler.

Osman, Ağgelin'in rızasını alıp üstüne bir kuma getiriyor. Neden dersiniz, Ağgelin'in kadın hastalığı varmış. Kocasını düşünerek, "Peki!" demiş. Biraz da

yelpik* varmuş. Fani kul işte, o da 1942'de mi, 43'de mi vefat etmiş! Ölünce altmış beş yaşında imiş.

Çocukları Ağgelin'e dermiş ki: .

-Ana! Ölüp de geri, dirilince, ahiret âleminde babamı mı istersin, Minhac'yi mi?

Hep; "Minhac'yi." dermiş. Kendine yaktığı türküleri dinledikçe öyle ağlarmış. Allah O'nun da taksiratını affetsin.

* **yelpik**: nefes darlığı.

D. ŐİRLERİ

-1-

Ter cahil bellem'e kalbi sadıkım
Ser korum uğruna can sağ oldukça
Kerem kıl sevdiğim kesme gümanı
Gider de gelirim ten sağ oldukça

Sen sadıksın ikrarında bilirim
Maarifim güftarından alırım
Ah etme sevdiğim yine gelirim
Terk etmem burayı sen sağ oldukça

Şimdi bu ülkede demkeş* olmuşsun
Azmış yaramıza emkeş olmuşsun
Sebep ne sevdiğim gamkeş olmuşsun
Gam yeme ey sunam ben sağ oldukça

Bu MiNHACÎ mail olmuş diline
Dilber andelibim gonca diline
Her varımı korum senin yoluna
Eğerçi damarda kan sağ oldukça

* **demkeş:** Beyaz veya sarı renkli, kısa ötüşlü. takla atmayan bir güvercin çeşidi.

-2-

Bu gün fark eyledim ol şivekârı
Âşıkında muhabbeti var daha
Bîganeler gibi reddeylememiş
Sever beni özge candan yar daha

Ben ezelden terk etmişim ikrarım
Keşf eylemez hiç bir kimse esrarım
Siyah keysuların dökmüş dildarım
Yine çifte çatmalarım ser daha

Maşukunu sarmak ister her zaman
İkrarında durmak ister her zaman
Divane dil görmek ister her zaman
Karar etmez bir dem ah u zar daha

Gönül böyle kalmaz firkatler geçer
Kararmaz kara gün rahmetler geçer
Daim şita olmaz zahmetler geçer
Sabr edegör hayli zaman var daha

MiNHACÎ beyhude kaynar çoşarsın
Ne bu kadar hicr oduna düşersin
Birgün ecel sayyadına düşersin
Can alıcı Azrail de burda ha

-3-

Kara gözlüm seni saran
Kollar erer muradına
Dudağından bal dökülür
Diller erer muradına

Yaktın vücudumu nâra
Yürü behey kaşı kara
Naz ile gider pınara
Yollar erer muradına

Gezen bir hoş seda ile
Tiğ-i gamzen cüda ile
Bağa girsen eda ile
Güller erer muradına

Her zaman karşıma çıkan
Vücudum odlara yakan
Nev-baharda coşkun akan
Seller erer muradına

MiNHAC yanar suzanında
Lezzeti yok cihanında
Tane tane gerdanında
Hallar* erer muradına

* hal: ben

-4-

Elif ezber ettim ismini dile
Be baha yeter mi senin muyuna
Te tüccar olmuşsun bu hesnalığa
Se sevaba erer bakan ruyuna

Cim cemalin nuru tutmuş cihanı
Ha hicab perdeyi kaldır nihanı
Hı hub halk eylemi şol Gani
Dal diyecek yoktur kaşı yayına

Zal zekâvet bu hilâvet sende var
Re rahimsin her kabahat bende var
Ze ziyaret senin gibi kanda var
Sin seyahat gezip varsam köyüne

Şm şifa olmazsa senden şefaât
Sad sayrı gönlümüz bulmaz ifakat
Dat zaifim Hak'tan ola inayet
Tı tarikte düş olaydım toyuna

Zı zalim nefsiyle kadim kemandır
Aydın ayan değil derdim nihandır
Gayın garip kaldım halim ayandır
Fe feryad ederim servi boyuna

Kaf kodum canımı sana kurbana

Ket kerem ehlinin cümle ihvana
Lam lutfun erişir nice isyana
Mim muhabbet yârin hulk u huyuna

Nun nurunu takdir edemez lisan
Vav vuslat günleri gelir ne zaman
He hediyem yoktur can sana kurban
Lâmelif lââyıkça zebh et rayına

Ye yaram azıyor ararım tabib
Merhem senden olur derdime Habib
Bu kemter MiNHAC'a olaydı nasib
Bir kez suna idim aşkı meyine

-5-

Gönül geçmez hubabından
Bir söz olup küsmeyince
Başkasında gözüm yoktur
Ondan ümit kesmeyince

Bu dil ikrarını bulmaz
Aşk halinden kimse bilmez
Meşhur kelimeler bahar olmaz
Garbi yeli esmeyince

Suzi meyyal gam alırım
Feryadım çok nem alırım
Sevdasına sem alırım
Bu ülkeye basmayınca

Ayrık ağuyu içemem
Ağı karayı seçemem
MiNHAC sırrımı açamam
Adular hep susmayınca

-6-

Bir kaşı kemanın oldum meftunu
Kırpikleri oktur oynar ciğerde
Yaraladı sinem tiğ-i müjgâni
Zahimli vücudum akıl yok serde

Erişmiş mevsimi yaz bahar olmuş
Tomurcuk gülleri karma har olmuş
Kendine yakışmış bir kemter bulmuş
Utanmayıp konuşuyor pınarda

Dilberi görende akıl dağıla
Yanaklar çekilmiş kızıl ağ ile
El-alem göçünü çekmiş ağıla
Bize rahat yoktur gayrı bu yerde

MiNHACÎ etmesin bu ahuzârı
Feramuş kılma ha tamuyu narı
Bırakma dilinden Perverdigâr'ı
Agâhtır halime ümidim Bir'de

-7-

Dinle nasihatim gözüm birader
Sakın esrarını yarana deme
Arif ile cahil beraber değil
Seni rüsvay eder nadana deme

Edebinle var gez halk ile böyle
Haddini bil kendin müşerref eyle
Ger kaygu var ise ehline söyle
Namusun bilmedik insana deme

Söylediğin sözler değil mecazı
Gönül kime anlatalım bu sazı
Nefsi kardeşine söyleme razı
Derununda dursun ihvana deme

Yalan değil bu sözlerim inanın
Bir vefası yoktur çürük binanın
Kendi ayaline açma dehanın
O sır beraberin zinane deme

MÜNHACÎ ser ver de esrarın kalsın
Ne razın var ise gönlünde olsun
Söyleme herkese güftü ne bilsin
Sükût ol sırrını canana deme

-8-

Seni saran muradına ermesin
Ruz u şeb niyazım Gani Yazdan'a
Bu dünyada evlat yüzü görmesin
Cihanda dolansın daim yek tane

O nâsı gördükçe her dem yerinir
Bana etticeği kadar sürünür
İnşallah tez günlerde arınır
İmansızca gider mezaristane

Freng'iletine* olsun müptelâ
Ağzından burnundan gitmesin belâ
Hemen muhtaç olsun bir kara çula
Zebaniler sürsün onu nirana

Talip olan muradına yetemez
Hak dert verir bir azası tutamaz
İnşaallah kocasıyla yatamaz
Bir derman bulunmaz akan icrana**

Ah neyleyim sende imiş irade
Zalim beni koydun yâr oldun yâda
Yürü soysuz ermeyesin murada
Yaktın MiNHACÎ'yi nar-ı suzana

* **firengi illeti:** göz hastalığı, firengi.

** **icran:** cerahat, irin.

-9-

Bir güzelin siteminden nârından
Yandı sinem kül olmaya az kaldı
Gözyaşlarım damla damla akarken
Dalgalanıp göl olmaya az kaldı

Kimse bilmez tarikimi yolumu
O bî-vefa sormaz m'ola halımı
Felek kırdı kalkmaz etti kolumu
Elif kaddim dal olmayla az kaldı

Hazırlandı gam yüklerim kirada
Ne yaparsın elde yok ki irade
MiNHACÎ'yim yelkenimiz deryada
Her yanımız sel olmaya az kaldı

-10-

Neft yağı döktüler çevre yanıma
Çar etrafım kuşattılar Yâ Rabbi
Ateşe attılar İbrahim gibi
Bir derdimi beş ettiler Yâ Rabbi

Okudum İhlâs'ı delilim sensin
Her bir umuruma vekilim sensin
Sıdk ile severim Halil'im sensin
Kendi aklım şaşırttılar Yâ Rabbi

Çağırmadan duyan bakmadan gören
Kâfir de yalvarsa muradın veren
Kimse fark edemez sırr-ı esrarın
Tarikime taş attılar Yâ Rabbi

Var ise isyanım affeyle zerre
Ettiğim günaha tövbe bin kere
Atarım kendimi bahre ve berre
Gitti aklım şaş ettiler Yâ Rabbi

MiNHAC'a bu kadar sitemler yeter
Bizi tan edenler olsun beş beter
Bir soysuz avrada verdim pay u ser
Son encamı boş ettiler Yâ Rabbi

-11-

Bir yeke tellinin cevrin çekerim
Yekten tûti çeşmi sürmeli idi
Kaşları kaskıma kurmuş yayını
Göğüs nişan verip durmalı idi

Dudağından döker kand ü şerbeti
Dudu dillerinden aldım lezzeti
Gerdandan bir buse etse himmeti
Nasıl öpeceğim görmeli idi

Yaka yaka kül eyledin özümü
Taşa basıp bildirmedi izi
Ağ göğsün üstüne koyup yüzümü
Geceler subha dek sormalı idi

Bülbül figan eder gül ile ismin
Dilden taktırılmaz tel ile ismin
Biri mim biri vav dal ile ismin
Kayd edip deftere dürmeli idi

Gerdanı beyazdır misal-i dakik
Olmuş yanakların kırmızı akik
Edeydi Zülcelâl MiNHAC'a refik
Soyunup koynuna girmeli idi

-12-

Dilerim Mevlâ'dan işin onmasın
Bir gonca gül iken soldurdun beni
Kesilsin suların çarhın dönmesin
Derd-i firakınla öldürdün beni

Pek nazlı yürürsün bağrım ezilir
Ağ gerdana ağ inciler dizilir
Ağ göğüsten düğmelerin çözülür
Aşkınla âleme bildirdin beni

Efendim aşkınla oldum avare
Bulmadım âlemde derdime çare
Baht-ı siyahımdan giymişim kare
Âleme şanınla doldurdun beni

Her gördükçe yaralarım tazeler
Gerdana yakışmış altın kozalar
Al yanak üstünde kirpik süzeler
Divan'edip âleme güldürdün beni

Güzelliğin şan vermiştir âleme
Nice bir methedip çeksem kaleme
MiNHACÎ der kail oldum selâma
Aşkın bıçağında dildirdin* beni

* **dildirmek:** ince ince kesmek

-13-

Boşuna hey deli gönül boşuna
Değirmenler döner çeşmim yaşına
Henüz değdim on üç on dört yaşına
Cilâdan sevdaya saldırdın felek

On beşinden yiğirmiye yol oldu
Otuzunda çevre yanım bir oldu
Kırk yaşında aklım başıma geldi
Hayrımı şerrimi bildirdin felek

Ellisinde ömrüm yarısı geçti
Almış dedi elim ayağım şaştı
Yetmişinde yolum yokuşa düştü
Merdiven merdiven indirdin felek

Sekseninde azalarım üzüldü
Doksan dedi ferman berat yazıldı
Yüz yaşında can cesetten üzüldü
MiNHAC'ı sabiye döndürdün felek

-14-

Evvel bahar yaz ayları gelende
Selleri gördüm de bulanıyorum*
Lale bitip sümbül boyun eğende
Gülleri gördüm de bulanıyorum

Aşağıdan gelir sırma sayalı
Hiç gitmiyor karşımızdan hayâli
Başı kar'ardıçlı yalçın kayalı
Dalları gördüm de bulanıyorum

MiNHACÎ'm de der ki Ali'dir pirim
Elimden aldırđım gül yüzlü yârim
Yârdan ayrılalı dinmez didarım
Elleri gördüm de bulanıyorum

* **bulanmak:** içi dolmak, ağlamaklı olmak.

-15-

Eğer sana yar olayım diyorsan
Beş vaktin farzını kıl kara gözlüm
Sen de benim gibi beynamaz isen
Var git cehenneme yan kara gözlüm

Müslümanlık kıldan bir ince yoldur
Eğer sorar isen gayetten boldur
Sabah namazında nefsini öldür
Yönünü cennete dön kara gözlüm

Salât ile abdest aldığın zaman
Dininin kadrini bildiğin zaman
Öğle namazını kıldığın zaman
Bütün tamam olur din kara gözlüm

Elinden kaçırma gençlik fırsatın
Çıkarma kalbinden mahşer firkatın
Terk eyleme ikindinin sünnetin
Bir yüğrük Burak'a bin kara gözlüm

Gönlünü yüceden uçurma sakın
Elinden devleti kaçırma sahin
Akşam namazım geçirme sakın
Cinanı Kevseri sun kara gözlüm

Ey MiNHACÎ korkma öldüğün zaman
Yalnız kabire girdiğin zaman
Yatsı namazını kıldığın zaman
Sana kurban olsun can kara gözlüm

-16-

Birgün olur ben bu elden gidersem
Eski günlerini an kara gözlüm
Ne mümkün bir dahi göreyim seni
Ayrılık badesin sun kara gözlüm

Hatıra geldikçe yad mı eyledin
Bir dem güldürdün de şad mı eyledin
Kulunu kapından red mi eyledin
İşte kapına kul ben kara gözlüm

Gördükçe teselli hatırım aldın
Sadıkanem deyu yüzüme güldün
Aşkın hançerini sineme saldın
Buna dayanır mı can kara gözlüm

MiNHACÍ'yim düştüm derdine bunda
Zerre hakikat yoğumuş sende
Yarın mahşer günü ulu divanda
Cehennem narına yan kara gözlüm

-17-

Hamdülillah hüdavendim
Bugün cananımı öptüm
Dudak muradını aldı
Gonca dehanından öptüm

Yâr ile kurdum bir pazar
Rakipten eyledim hazer
Boyuna eyledim nazar
Bir de elvanından öptüm

Niyaz aldım niyazından
Gönül mest oldu sözünden
Bir kaşından bir gözünden
Bir de yanağından öptüm

Gözüm kamaştı elvandan
Yanaklar kırmızı kandan
Bir bir yandan bir bir yandan
Bir de gerdanından öptüm

Yürekte eser kalmadı
Onda bergüzar kalmadı
Zerrece keder kalmadı
Kaşı kemanımdan öptüm

Ruz u şeb efkâr ederken
Sözümü tekrar ederken
Bülbül gibi zâr ederken
Gül ü reyhanımdan öptüm

Pervane-veş döner iken
İçip meyi kanar iken
Zeliha-veş yanar iken
Yusuf Kenan'ımdan öptüm

MiNHAC bu ne fehva imiş
Bir kuruca sevda imiş
Uyandım ki rüya imiş
Bir de yorganımdan öptüm

-18-

Vaktin geçmiş farımışsın sevdiğim
Ne belâlı yârim idin bir zaman
Gece gündüz hayâline yelerdim
Can içinde canım idin bit zaman

Her seherde yâr karşıma çıkardı
Yâr o yandan ben bu yandan bakardı
Ciğerimi aşk oduna yakardı
Yönü kıblegâhım idin bir zaman

Her seherde yol uğrattım kapına
Niceleri yeler idi tapına
Al yanaklar şavk verirdi yapına
Al kınalı yârim idin bir zaman

MiNHACÎ'm der böyle miydi ahdimiz
Birgün olup açılmadı bahtımız
Yar seninle böyle miydi cehdimiz
Ahdî bütün bir yârim idin bir zaman

-19-

Olur olmaz nadân ile konuşma
Ey birader ger var ise elkabın
Sana candan yaranmadan yanaşma
Düşmanındır konuştuğun ahabın

Bu zamanda hıfz edemen sen dini
Keşfeyleme aman nefsin bendini
Her bir yiğit tahir etmez kendini
Evde belâ kârı değil her şabın

Gel nefsin kurtar eyle niyazı
Bir kimseye agâh etme bu razı
Tefrik olmaz MiNHACÎ'den mecazi
Dil-besteler bilir aşkın kitabın

-20-

İdrak ermez sana ey çarh-ı gerdun
Her dem aduları ayaklandırđın
Salınır dil-güşa izz ü naz ile
Zere gark eyleyip revnaklandırđın

Şad ü kâm edersin bed-huyu zışti
Selb ettirdin bana eyyamı heşti
Gitti bu gönlümün ah u güzeşti
Şu gamhar didemi meraklandırđın

Seng olsa ne olur bu hicr ü gama
Şerh olunsun tabip değme yarama
Kahbe felek bizi düşürdüñ dâma
Bir genc-i mihnette duzaklandırđın

Ruz ü şeb niyazım Gani Yazdan'a
İnkiyad etmişim aziz Kuran'a
Aramız dâr oldu serv-i revana
Çeşmimizin yaşın ırmaklandırđın

Hemişe çektiğim firkat ü tas
Can tahammül kılmaz bu kadar yasa
MiNHACÎ bilirsin baktım makese
Beyhude sineni ihraklandırđın

-21-

İlahi Yâ Rabbi şaştım elinden
Gitti namus-gitti ar da bulmasın
İcranlı* yaralar çıksın dilinden
Bir veletten başka bir de bulmasın

İslam sıfatından yunsun arınsın
Kâfirin şeklinde nâsa görünsün
Yüz üstüne sürüm sürünsün
Zerrece dizinde fer de bulmasın

Bay ü geda bilsin nâsa gülünsün
Ah ettikçe ciğerciği delinsin
Yaralansın bölük bölük bölünsün
Arasın bir tane nâr da bulmasın

Nefsimin sebebi daim sendirsin
Dilerim Yâ Rabbi yaksın yandırsın
Yılanlı Dağı'na adam göndersin
Temmuz ortasında kar da bulmasın

Erişti semaya MiNHAC'ın ünü
Ne yaman ah ile geçiyor günü
Dilerim olmasın dini imanı
Zerrece yüzünde nur da bulmasın

* **icran**: cerahat, irin.

-22-

Ağgelin de indi m'ola yayladan
Kaşın değil gözün beni ağladan
Güzelliğin satın m'aldın Mevlâ'dan
Alırım ahdımı koymam Ağgelin

Sarı tülbent pek yakışır güzele
Sarardı gül benzim döndü gazele
Ben ölürsem sen koy beni mezara
Ölürüm ahdımı koymam Ağgelin

Eş taş attım karlı dağın ardına
Düştü m'ola Ağgelin'in yurduna
MİN HACÎ'yim ben yanarım derdine
Bilirim ahdımı koymam Ağgelin

-23-

Cemalin benzettim üç günlük aya
Anadan gözlerin sürmeli gelin
İsmini demeye tutmuyor dilim
Zülüfler mah yüzde burmalı gelin

Beni mecnun ettin ey dil-i bülbül
Bir çift şeftali ver yanağı gül gül
Kul olam kapında edersen kabul
Ya azap ya çoban durmalı gelin

Şen de benim gibi kalaydın bekâr
Sevda duman derler serine çöker
Dudakların olmuş kırmızı şeker
Hemen destur alıp sormalı* gelin

Kaynıyor damarda kan karar almaz
Titirer vücudum ten karar almaz
Koynuna-girmeye can karar almaz
Soyunup koynuna girmeli gelin

Hamdülillah ağ karadan seçilmiş
Leblerinden ab-ı Kevser içilmiş
Yanağında kırmızı gül açılmış
Hemen varıp MiNHAC dermeli gelin

* **sormak:** emmek

-24-

Elâ gözlüm yücelerden inmezdin
Ulu Tecer gibi dağın var senin
Çar etrafın güllük gülistan olmuş
Laleli sümbüllü bağın var senin

Ayrılık şerbetin içtim belleme
Muhabbeti senden seçtim belleme
Küçüksün sevdiğim geçtim belleme
Nice sarılacak çağın var senin

Tazedir baharın geçmemiş vaktin
Senin de ben gibi karadır bahtın
Bu sefil MiNHAC'ı odlara yaktn
Hâlâ derunumda dağın var senin

-25-

Cennet'ten mi çıktın ey servi boylu
Zemzeme mi battı nur bölüklerin*
Yarısın sağa dök yarısın sola
Yarısın kolunca ser bölüklerin

Güzel ördek gibi konam gölüne
Bir canım var feda olsun yoluna
Yüz bin lira kıymet her bir teline
Daha az geliyor yar bölüklerin

Ceran gibi ela gözler süzölmüş
Ağ göğsüne hatt-ı mihrab yazılmış
Tabur çekmiş ince bele dizilmiş
Alıyor aklımı mor bölüklerin

Ey MiNHACÎ söyle sözlerin eze
Gireydim başına düşmeden gazel
Bu güzellik sende var iken güzel
Çürütür ömrümü yâr bölük/erin

* **bölük:** belik, ince saç örgüsü.

-26-

Bad-ı saba yine gönlüm bulandı
Yoksa canan ilinden mi geliyor
Kameti çınar-veş gözleri ahu
Serv-i revan ilinden mi geliyor

Gönül üftadesi o ruy-ı mahın
Acaba uğrar mı hubana rahın
Eşiğine yüzün sürdün mü şahın
Acep sultan ilinden mi geliyor

Dem be dem girbanım eder idim çak
Ruyumu türaba eylemişim hak
Sara geldin kıldın beni ferahnak
Ebru keman ilinden mi geliyor

Feramuş olmuyor fikrimden bir an
Ebubekir Ömer Hazret-i Osman
Zülfikar sahibi Aliyyü'l-aslan
Şah-ı Merdan ilinden mi geliyor

MiNHAC Hak yolunda çekmeli çile
Razı ol kazaya gelir her belâ
Seher yeli yakar canım Kerbela
Hasan Hüseyin ilinden mi geliyor

-27-

Aramızı zalim ağyar alıyor
Bizim o yâr ile aramız mı var
Hayli demdir gönül hasret kalıyor
Semtine varmaya çaremiz mi var

Ağladığım o dildara şan gelir
Ah ettikçe gözlerime kan gelir
Sanarsın cismime taze kan gelir
Bilmenem yürekte yaramız mı var

Ayrılık isteyen derd-i ser ister
Buna dayanmaya yiğit er ister
Zamane dilberi sim ü zer ister
Ya bizim vermeye paramız mı var

Vatan tutacağım gayri külhanda
MiNHAC ne murada erdi cihanda
Şad olup gülmedim devr ü zamanda
Viran beklemeye karımız mı var

-28-

Eyyup gibi bin belâya dûtş olsam
Ser verir yoluna ölür sadık yâr
Baştanbaşa icran olsa vücudum
Terk etmez yanıma gelir sadık yâr

Her güzel hizmetin edemez eda
Seni seven sana can eyler feda
Namerd ile merdi bilemez geda
Her bir ahvalini bilir sadık yâr

Vefasız elinden çok çektim ceza
Hercalar sözüne olmadım rıza
Ansızın başına gelse bir kaza
Gam ü efkârını alır sadık yâr

Sadakati ara MiNHAC'a inan
Gece gündüz aşk oduna durma yan
Her bir aybın kabul eder özge can
Haşrece yanımda kalır sadık yâr

-29-

Güzelliği bu âlemde
Sana vermiş Hûda dilber
Bu serim korum uğruna
Yoluna can feda dilber

Dağlar acizdir zarımdan
Beni kodun şikârımdan
Fikrimi aldı serimden
Bu sendeki eda dilber

Benim bahtım ezel kara
Meyil verdim sitemkâra
Yürekte açılsın yara
Keşfeylesin seda dilber

Yan evlerin küçülmüştür
Aşk meylerin içilmiştir
Gonca gülün açılmıştır
Aşk bülbülü şeyda dilber

Ben yitirdim leb-i lali
Ruz u şeb gitmez hayâli
Vuslatına ermez eli
MiNHACÎ bir geda dilber

-30-

Ela gözlerini sevdiğim dilber
Muhabbetin benim ile yan gider
Benim ile küsü tutup gezen yar
Eller ile güler oynar can gider

Ben de vara idim yârim yanına
Yüzümü süreyim Hakk'ın yoluna
Bir busecik himmet eyle kuluna
Ah çektikçe yüreğimden kan gider

Güzel yağlığını* atmış boynuna
Anın güzelliği çıkmış aynına
Soyunsam da girsem yârin koynuna
Sermayenden nen** eksilir nen gider

MiNHAÇ'ım de der ki bahar erişti
Kırmızı gül goncasına karıştı
Gözün geldi gözüm ile görüştü
Hilâl kaşın kaşım ile ceng eder

* yağlık: mendil.

** nen: neyin.

-31-

Yüce dağda şaşan kervan
Sızılanır zarilenir
Bir soysuza düşen yiğit
Geçer ömrü farilenir

Sabahın seher vaktinde
Sultan oturur tahtında
Şu benim kara bahtımda
Bitmiş işim gerilenir

Okuyalım ferman gibi
Her dertlere derman gibi
Gönül bir değirmen gibi
Ufak döker irilenir

MiNHACÍ'yim sözüm ezel
Gül benzime düştü gazel
Sevdiğine varan güzel
Çiçek açar korulanır

-32-

Bugün güzellerin serdarı geldi
Sıdk ile seyrettim başa benziyor
Kendine münasip eşin bulmamış
Yanında yoldaşı taşa benziyor

Her daim akranın bulamaz imiş
Çekme ile çile dolamaz imiş
Sahibi kadrini bilemez imiş
Ben gibi emeği boşa benziyor

Düşmüş bir hayvana şah-ı mümtaze
Halas olam diye başlar niyaza
Kendisi goncadır tazedden taze
Velâkin kocası kışa benziyor

MiNHACÎ'nin nasihatın tutmadın
İkaz olup pir sözüne gitmedin
Çok yalvardım halin ifşa etmedin
Ağlamış gözleri yaşa benziyor

-33-

Şu benim divane gönlüme bak sen
Gâh Fatma'ya gâh Ayşe'ye düşüyor
Gâhî azmediyor kûhu yabanı
Gâhî dağa gâh meşeye düşüyor

Gâhî asümana pervaz açılır
Gâhî mağbun olup serden geçilir
Gâhî ol cananı alıp kaçılır
Gâh ağaya gâh paşaya düşüyor

Gâh alçağı sever gâhî engini
Gâh fakiri sever gâhî zengini
Gâhî arar bulamıyor dengini
Gâhî varıp bir Poşa'ya¹⁵ düşüyor

Gâh sahraya düşer gâhî sehere
Gâhî kışa düşer gâhî bahara
Gâhî تنها gezer gâh aşikâre
Gâhî MiNHAC bir köşeye düşüyor

¹⁵ **Poşa:** geçimini müzikten ve kalbur yapımından sağlayan etnik grup, abdal.

-34-

Ağyarın ettiği dengi* duydun mu
Bize düşman etti kızı kaç gündür
Hemen kaşlarını yıkıp gidiyor
Turşular satıyor yüzü kaç gündür

Meğer Lokman gele dermana muhtaç
Can telef etmeli kurbanı muhtaç
Gayrı beri bakmaz fermana muhtaç
Karıştı araya muzı** kaç gündür

Bir tenhada göremedim yüz be yüz
Cümle derdim diyemedim diz be diz
Besbelli aradan dokunmuş bir söz
Düştü yüreğime sızı kaç gündür

Yine gönül kuşu etti pervane
Yârin sitem sözü kâr etti cana
Başım alıp gideceğim bir yana
Gözlerim gelmiyor yazı kaç gündür

MiNHACÎ'm çok karye keşfedip gezdim
Nice bir dilberin vasfını yazdım
Gayrı bu sevdanın ipini üzdüm
Astım bir köşeye sazı kaç gündür

* **deng:** hile, düzen, oyun.

** **muzu:** araboza yaramaz insan

-35-

Neme* şad olayım neme güleyim
Gönül gamda iken gülünmez imiş
Sineme vurdular hicran kamasın
Haşre dek noktası silinmez imiş

Geldi geçti güzellerin kervanı
Sürüldü savruldu dostun harmanı
Gençlik elde iken sürün devranı
Kocalıkta devran sürülmez imiş

Toy iken ölüme aklım ermezdi
Ayrılık ne kulağıma girmezdi
Şu dert hatırıma bir dem gelmezdi
Başa ne gelecek bilinmez imiş

MiNHACİ'yim demem binde birini
Ferhat olan niçin sevmez Şirin'i
Aradım kitapta buldum yerini
Sabır gibi devlet bulunmaz imiş

* neme: neyime

-36-

Ne ağlarsın kömür gözlüm
Söyle derdin sana n'oldu
Sayılı gün gelir geçer
Gidiyorum günüm doldu

Çok ağladım çektim cefa
Bir kimseden yoktur vefa
Yâr ile sürdüğüm safa
Şimdi bana hayâl oldu

Her zaman çıkan karşıma
Ağrı kattın tatlı aşıma
Bir kaza gelse başıma
Belki yara ayan oldu

MiNHACÎ'yim yandı serim
Arşa çıktı ah ü zârım
Hiç kimse bilmezken sırrım
Şimd'âleme beyan oldu

-37-

Deli gönül sana müjdeler olsun
Nazlı yârdan haber geldi duydun mu
İntizar edemem Mevlâ'dan bulsun
Ben ağladım kendi güldü duydun mu

Mert olan sözünden asla dönmüyor
Çok ibram eyledim neden kalmıyor
Dünya fani kimselere kalmıyor
İkrarında sadık oldu duydun mu

Nar-ı iştiyaka dayanamıyom
Yaşı pek küçücük güvenemiyom
Yine bu mertliğe inanamıyom
Attı bir ok sinem deldi duydun mu

Nasihatım yanma cahil aşkına
Merhametin yok mu zalim şaşkına
Lutf ü kerem eyle Allah aşkına
Nazlı yârim bize geldi duydun mu

Bal dökülür MiNHACÎ'nin dilinden
Bülbül murat almaz seher gülünden
Nazlı yârim göç eylemiş ilinden
Hasret kıyamete kaldı duydun mu

-38-

Salma dil-güştesin meydana âşık
Bahr-ı aşkta hadd ü payan bulunmaz
Her yerde keşfolmaz sırr-ı hakayık
Bunu fehmedecek bir can bulunmaz

Devamsız sözlerden almazsın ibret
Efsane sözlerden eyle kıraat
Hani var mı bir sahib-i keramet
Çok Ali var Şah-i Merdan bulunmaz

MiNHACî âlemde gezdin serseri
Asla fark eden yok dürr ü gevheri
Kimsenin kimseden yoktur haberi
Lakin benden özge seyran bulunmaz

ŞİİRLERİN İNDEKSİ

1. Bölük bölük kan kusasın sevdiğim
2. Derdimin dermanı işte gidiyor
3. Büktün elif kaddim dal ettin gitti
4. Esen sermayesiz yellere döndüm
5. Yaovu keklik sekişlimden bir haber
6. Bu dertli sinemi dağladı gitti
7. Şu yalan dünyada gam olmaz imiş
8. Feryad ü figanım duymadın zalim
9. Varmış bir hayvana düşmüş
10. Başsız kolsuz vilâyete düşesin
11. Daha derdim az diyessin Ağgelin
12. Bir yol bana er demedin
13. Seni bana yazar m'ola
14. Sordun sual ettin nerden gelirim
15. İptida derdimi söyleyim baştan
16. Ser korum uğruna can sağ oldukça
17. Âşıkında muhabbeti var daha
18. Kollar erer muradına
19. Be baha yeter mi senin muyuna
20. Bir söz olup küsmeyince
21. Kirpikleri oktur oynar ciğerde
22. Sakın esrarını yarana deme
23. Ruz u şeb niyazım Gani Yazdan'a
24. Yandı sinem kül olmaya az kaldı
25. Çar etrafım kuşattılar Yâ Rabbi
26. Yekten tûti çeşmi sürmeli idi
27. Bir gonca gül iken soldurdun beni
28. Cilâdan sevdaya saldırdın felek

29. *Selleri gördüm de bulanıyorum*
30. *Lale bitip sümbül boyun eğende*
31. *Gülleri gördüm de bulanıyorum*
32. *Beş vaktin farzını kıl kara gözlüm*
33. *Eski günlerini an kara gözlüm*
34. *Bugün cananımı öptüm*
35. *Ne belâlı yârim idin bir zaman*
36. *Ey birader ger var ise elkabın*
37. *Her dem aduları ayaklandırđın*
38. *Gitti namus-gitti ar da bulmasın*
39. *Kaşın değil gözün beni ağladan*
40. *Anadan gözlerin sürmeli gelin*
41. *Ulu Tecer gibi dağın var senin*
42. *Zemzeme mi battı nur bölüklerin*
43. *Yoksa canan ilinden mi geliyor*
44. *Bizim o yâr ile aramız mı var*
45. *Ser verir yoluna ölür sadık yâr*
46. *Sana vermiş Hüda dilber*
47. *Muhabetin benim ile yan gider*
48. *Sızılanır zarilenir*
49. *Sıdk ile seyrettim başa benziyor*
50. *Gâh Fatma'ya gâh Ayşe'ye düşüyor*
51. *Bize düşman etti kızı kaç gündür*
52. *Gönül gamda iken gülünmez imiş*
53. *Söyle derdin sana n'oldu*
54. *Nazlı yârdan haber geldi duydun mu*
55. *Bahr-ı aşkta hadd ü payan bulunmaz*

KAYNAKÇA

- A. Y. : *Minhacî* (Kadri Özyalçın-Kemal Gürpınar'ın *Deliktaşlı Minhacî* adlı kitabın eleştirisi). 4 Eylül, S.4-8. 6. 1939.
- ALKAN, Naim, *Türk Halk Edebiyatı*, Ankara, 1973.
- Âşık Ruhsatî Cöngü, A.B.D. California Üniversitesi, Nadir Yazmalar Bölümü, Cönk No. 31.
- BAŞGÖZ, İlhan: *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul, 1968.
- BEZİRCİ, Asım, *Dünden Bugüne Türk Şiiri*, İstanbul, 1968.
- ELÇİN', Şükrü, *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara 1981.
- GÜNEY, Eflatun Cem, *Meslekî Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul, 1953.
- GÜNEY, Eflatun Cem, *Halk Şiiri Antolojisi*, İstanbul 1980.
- GÜNEY, Eflatun Cem- Çetin Eflatun Güney, *Ruhsatî Hayatı ve Şiirleri*, İstanbul. 1963.
- GÜRPINAR, Kemal: *Deliktaşlı Minhacî Hayatı ve Eserleri*, Sivas 1939.
- KARAKAŞ, Mesut *Sivas Güney Köyü Halk Edebiyatı Örnekleri*, 2002, s. 60 (Basılmamış Lisans Tezi).
- KAYA, Doğan, "Minhacî ile Ağgelin Hikayesi", *Halk Kültürü*, 1985 / 3-4, İstanbul 1986.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Saz Şiiri Antolojisi*, Ankara, 1963.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuad, *Türk Saz Şairleri*, C. IV, Ankara 1964.

MAKAL, Tahir Kutsi, *Türk Halk Şiiri Antolojisi*, İstanbul 1978.

PÜRLÜ, Kadir, *Sivas'ta İlbeyli Türkmenleri*, C. 1, Sivas, 2002, s. 308-317.

OZANKAN, Cenap, *Kırk Halk Şairi, Hayatları ve Eserleri*, İstanbul, 1960.

SEVENGİL, Refik Ahmet, *Çağımızın Halk Şairleri*, İstanbul, 1967.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: "Minhacî" Md., C. VI, İstanbul, 1986.